

Asia: VN/23816/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Luona Oy Vastaanottokeskus

Asia: VN/23816/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnon laatijat: Vastaava Sosiaalityöntekijät Janina Svaetichin ja Malin Leppänen

Luona Oy vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijät ovat osallistuneet 16.11.2023 sisäministeriön järjestämään kuulemistilaisuuteen, jossa on käsitelty esitystä vastaanottorahan pienentämisestä sekä sen vaikutuksia vastaanottopalveluiden asiakkaisiin.

Luona oy:n vastaanottopalveluiden sosiaalipalveluiden ammattilaiset ovat huolissaan vastaanottorahaan suunnitellusta leikkauksesta ja sen vaikutuksesta haavoittuvaan asiakasryhmään.

Vastaanottolain 20§ mukaan vastaanottorahan määrä tulisi kattaa henkilön tai perheen välttämättömät perustarpeet. Koska elinkustannukset ovat viime aikoina nousseet voimakkaasti, on perheiden ja yksityismajoitusasiakkaiden taloudellinen ahdinko lisääntynyt huomattavasti. Asiakkaat

joutuvat entistä enemmän turvautumaan ruoka-avunpiiriin ja toimeentulo-ongelmat tulevat entistä useammin esiin keskusteluissa sosiaalialan ammattilaisten kanssa.

Suomi on saanut Euroopan neuvostolta useita moitteita perusturvan liian matalasta tasosta, joka ei mahdollista kohtuullista elintasoa. Koska vastaanottojärjestelmän asiakkaiden saama taloudellinen tuki on jo nyt Kelan myöntämää viimesijaista etuutta, perustoimeentulotukea, huomattavasti pienempi, tulee selviytyminen aiempaa pienemmällä vastaanottorahalla olemaan lähes mahdotonta. Arviomme mukaan tämä lisää työperäisen hyväksikäytön ja jopa ihmiskaupan uhriksi päättymisen riskiä vastaanottojärjestelmän asiakkaiden keskuudessa.

Arviomme mukaan vastaanottorahaan suunnitellut leikkaukset osuisivat erityisen kipeästi lapsiperheisiin, joiden toimeentulo jo nyt on hyvin niukkaa. Suuri osa vastaanottojärjestelmän piirissä olevista perheistä lapsiperheistä on yksinhuoltajaperheitä, joiden tilanne on erityisen haastava. Tutkimusten mukaan lapsiperheköyhyyden vaikutukset ovat pitkäkestoisia ja heikentävät merkittävästi sekä lapsen mahdollisuuksia kotoutua. Pitkäkestoinen lapsuudenaikainen köyhyys altistaa lisäksi mielenterveysongelmille ja syrjäytymisille myöhemmässä elämässä. Nämä seikat tulisi huomioida lainsäädäntöä uudistettaessa, sillä myös vastaanottolain 5§ mukaan vastaanottojärjestelmässä tulee kiinnitä erityistä huomiota lapsen etuun. Arviomme mukaan vastaanottorahan leikkaaminen tulisi vaikuttamaan suoraan lapsen ravinnon saantiin, vaatetukseen ja muiden perustarpeiden toteutumiseen sekä perusturvallisuuteen, joka heikkenee vanhemman ollessa kuormittunut taloudellisten seikkojen vuoksi.

Monilla paikkakunnilla vastaanottojärjestelmän asiakkailla ei ole oikeutta varhaiskasvatuksen palveluihin, jolloin lapset oleskelevat täysipäiväisesti kotona vanhemman kanssa. Vanhemman kyky tarjota lapselle virikkeellistä, kasvua ja kehitystä tukevaa toimintaa on koetuksella, jos hän on hyvin kuormittunut taloudellisista asioista eikä niukka vastaanottoraha mahdollista julkisen liikenteen käyttämistä vastaanottokeskuksen ulkopuolella liikkumiseen. Tälläkään hetkellä vastaanottoraha ei useimmilla asiakasperheillämme riitä siihen, että lapsille voitaisiin hankkia heidän kehitystään tukevia leluja, pelejä, kirjoja tai liikunta- ja askarteluvälineitä. Näin ollen vastaanottorahan leikkaaminen vaarantaa lapsen mahdollisuudet leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään, joihin kaikilla lapsilla on lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti oikeus.

Arvioimme vastaanottorahan leikkauksen heikentävän merkittävästi asiakaskuntamme selviytymistä arjessa erityisesti vastaanottopalveluiden alkuvaiheessa, sillä turvapaikanhakijoilla ei ole ensimmäisen 3 kk tai 6 kk aikana työnteko-oikeutta. Lisäksi vastaanottokeskuksen asiakkaat ovat usein pian maahantulonsa jälkeen tilanteessa, jossa eivät puutteellisen kielitaidon ja traumataustan vuoksi kykene työllistymään. Mikäli vastaanottorahaan kohdistetaan merkittäviä leikkauksia, tulisikin näistä 3 tai 6 kuukauden rajoituksista työnteko-oikeuteen luopua omatoimisen elannon hankkimisen mahdollistamiseksi.

Suunniteltu vastaanottorahan leikkaus yhdessä elinkustannusten nousun kanssa vaikuttaisi merkittävästi asiakaskuntamme selviytymistä arjessa, mikä voi arviomme mukaan johtaa asiakkaiden lisääntyvään siirtymiseen omatoimisesti järjestetystä yksityismajoituksesta vastaanottokeskuksen järjestämään laitos- tai asuntopohjaiseen majoitukseen. Tällaiset lisääntyvät majoituskustannukset tulisi huomioida arvioitaessa hallituksen esityksen taloudellisia kokonaisvaikutuksia.

Vastaanottojärjestelmän asiakkaiden selviytymisen edellytysten heikentyminen vaikuttaa oleellisesti myös heidän henkiseen jaksamiseensa. Kiristynyt taloudellinen tilanne johtaa helposti levottomuuden lisääntymiseen ja haastaviin asiakaspalvelutilanteisiin. Uskoaksemme vastaanottorahan merkittävät leikkaukset vaikuttavatkin tätä kautta myös vastaanottokeskuksen työntekijöiden turvallisuudentunteeseen ja sitä kautta vastaanottokeskuksien kiinnostavuuteen työpaikkana. Näin ollen, sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalihojaajien rekrytointi vaikeutuu entisestään, mikäli toimintaympäristö perustarpeiden turvaamiseen osalta hankaloituu.

Svaetichin Janina
Luona OY Vastaanottokeskus